

**OSMANLI TARİH VE
BİYOGRAFİSİNDEN ŞİİRE;
MEHMED SÜREYYÂ'NIN "GÜL
BAHÇESİ"**

FROM OTTOMAN HISTORY AND
BIOGRAPHY TO POETRY; MEHMED
SÜREYYÂ'S "ROSE GARDEN"

Dr. Duygu BİNGÖL TOPTAŞ

Aksaray Halk Eğitim Merkezi

Usta Öğretici

E-posta: duyguu.bingoll@gmail.com

Orcid: 0000-0002-8700-3647

Öz

Osmanlı toplumunda yüzyıllardır süregelen Divân edebiyatı, 19. yüzyılda da birtakım yenileşme hareketleriyle beraber varlığını devam ettirmiştir. Bu yüzyılda Mehmed Süreyyâ, Osmanlı tarih yazıcılığı ve biyografi yönünde kendini ön plana çıkaran, bürokratik kimliğinin yanı sıra edebi çevrelerce de takdir gören bir isimdir. Bu çalışmada yazdığı tarih eserleriyle dönemin çeşitli olaylarına ışık tutan Mehmed Süreyyâ'nın daha evvel neşredilmemiş ve cönk şeklinde tutulmuş fakat içerik itibarıyla bir şiir mecmuası olan "Gülzâr"ın transkripsiyonu yapılmış ve mecmuada yer alan şiirler incelenmiştir. Süreyyâ'nın şekil ve ölçü açısından Divân edebiyatı türünde şiirler kaleme aldığı tespit edilirken, kimi şiirlerinde 19. yüzyılda hüküm süren Tanzimat edebiyatının yeni konularına yer verdiği görülmüştür. Geçiş yüzyılı olarak kabul edilen bu dönemde önemli bir nesir yazarı olan Süreyyâ'nın, şiir sahasında, klasikten şiir ekseninde yazdığı, şiirlerinin konu itibarıyla geleneğe bağlı olduğu olduğu saptanmıştır. Mecmuada toplamda 14 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerin türü şu şekildedir: 9 gazel, 2 kıta, 2 kısa mesnevi ve 1 adet müstezat. Çalışmada öncelikle Süreyyâ'nın hayatına ve eserlerine yer verilmiş, Gülzâr'ın hem yapı hem de içerik olarak tanıtımı yapılmış, ardından mecmuanın transkripsiyonuna yer verilmiş ve son olarak yazmanın tıpkıbasımı eklenmiştir. Bu çalışma ile amacımız, nasir kimliği ile öne çıkan Mehmed Süreyyâ'nın daha evvel yayınlanmamış olan bu şiir mecmuasını alana kazandırmaktır.

Anahtar kelimeler: Mehmed Süreyyâ; Osmanlı Toplum; Şiir; Mecmua; Gülzâr.

Abstract

Divan literature, which has been in Ottoman society for centuries, continued its existence in the 19th century with some renewal movements. In this century, Mehmed Süreyyâ was a prominent figure in Ottoman historiography and biography who was appreciated by literary circles in addition to his bureaucratic identity. In this study, Mehmed Süreyyâ, who shed light on various events of the period with his historical works, transcribed "Gülzâr", which has not been published before and kept in the form of a cönk, but which is a poetry collection in terms of content, and analyzed the poems in the collection. While it was determined that Süreyyâ wrote poems in the Divan literature genre in terms of form and meter, it was observed that some of his poems included the new topics of the Tanzimat literature that prevailed in the 19th century. It has been determined that Süreyyâ, who was an important prose writer in this period, which is accepted as a transitional century, wrote in the field of poetry, on the axis of poetry from the classics, and that his poems were connected to the tradition in terms of subject matter. There are 14 poems in total in the corpus. The types of these poems are as follows: 9 ghazals, 2 stanzas, 2 short masnavi and 1 müstezat. In the study, firstly, Süreyyâ's life and works are given, Gülzâr is introduced in terms of both structure and content, then the transcription of the manuscript is given and finally the facsimile of the manuscript is added. Our aim with this

study is to bring this previously unpublished poetry collection of Mehmed Süreyyâ, who stands out with his nasir identity, to the field.

Keywords: Mehmed Süreyyâ; Ottoman Society; Poem; Corpus; Gülzâr.

GİRİŞ

Osmanlı toplumunda tarih ve edebiyat aynı kaynaktan beslenen ve yine aynı kaynağa dökülen nehirler gibidir. Birbiriyle derinlemesine bir ilişki halinde olan bu iki alan, aynı zamanda birbirini etkileyerek varlığını sürdürmüştür. Osmanlı İmparatorluğu zengin bir kültürel mirasa sahip olduğu için tarih, edebiyat ve sanat alanlarında büyük bir gelişme göstermiştir. İmparatorluğun tarihçileri, tarihi olayları ve dönemleri detaylı bir şekilde belgeleyerek gelecek nesillere aktarmışlardır. Devletin ilk zamanlarından yıkılışına kadar tarih alanında yazılan eserlerin sayısı oldukça fazladır (Arıker, 2015: 203). Bunun yanında edebiyat da Osmanlı toplumunda önemli bir yer işgal eder. Divan edebiyatı, saray çevrelerinde ve halk arasında büyük bir ilgi görmüştür. Şairler, tarihi olayları ve imparatorluğun şanlı geçmişini şiirlerinde sıklıkla işlemişlerdir. Ayrıca, tarihî kişilikler ve önemli olaylar, şiirlerde sıkça yer bulmuş ve bu sayede edebiyat, tarihî bilgi edinme ve yayma aracı olarak da kullanılmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nda tarih ve edebiyat, birbirlerini tamamlayan ve zenginleştiren iki önemli alan olmuştur.

Tıpkı tarih ve şiir gibi önemli bir alan olan biyografi, Osmanlıda tarih yazımının önemli bir parçası olmuştur. Özellikle hükümdarlar, devlet adamları ve önemli şahsiyetlerin hayatlarına dair kaleme alınan biyografiler, tarihçiler tarafından değerli birer kaynak olarak kabul edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde bir insanın hayat hikâyesini, düşünce dünyasını, çalışmalarını ve varsa eserlerini konu alan biyografi çalışmaları o dönemin tarihine ışık tutması bakımından oldukça önem arz etmektedir (Akyıldız, 2017: 220). Önemli bir edebi tür olan biyografiyi, psikoloji, sosyoloji, siyaset gibi farklı alanlardan gelen araştırmacıların edebiyatçılarla diyaloga girebileceği ortak bir bölge olarak görmek de mümkündür (Kırmızı, 2013: 6).

Görüldüğü gibi Osmanlı toplumunda nazım ve nesir, edebiyatın iki temel türü olarak önemli bir yer işgal etmiştir. Her ikisi de farklı amaçlarla kullanılmış, toplumun farklı kesimleri tarafından değer verilmiş ve yaygın bir şekilde başvurulmuş anlatı alanları olmuştur. Toplumların kültürel dokusunun önemli bir parçası olan bu iki tür birlikte var olmuş ve sanatçılar tarafından her iki türde de eserler verilmiştir.

19. yüzyılın önemli tarihçi ve biyografi yazarlarından olan ve *Sicill-i Osmanî* isimli eseriyle bilinen Mehmed Süreyyâ, nesir alanındaki ustalığının yanı sıra şiir alanında da varlık göstermiştir. Bu çalışmada Mehmed Süreyyâ'nın şiirlerinin yer aldığı Gülzâr isimli eser incelenmiştir. Mehmed Süreyyâ ve eserlerinden bahsedildikten sonra Gülzâr'ın hem şekil hem de içerik olarak incelenmesi yapılmıştır.

Ardından eserin transkripsiyonlu metni verilmiş ve çalışmanın son kısmı ise tıpkıbasıma ayrılmıştır. Gülzâr'da yer alan şiirlerin klasik Divân şiiriyle örtüştüğü, âşık ve maşuk ilişkisi esas alınarak şiirlerin oluşturulduğu ve şairin tarihçi kimliğinin yanında aynı zamanda şairlik yeteneğinin de var olduğu tespit edilmiştir.

Mehmed Süreyyâ Kimdir?

Mehmed Süreyyâ 1845'te İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası çeşitli devlet mertebelerinde görev yapan Hüsnü Mehmed Bey'in ikinci oğludur. Dârü'l-Maârif'ten mezun olmuş, özel hocalardan Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri almıştır (Özcan, 2003: 527-528). Bâbîâli Tercüme odasına mülazım olarak girmiş ve zamanla sâniye rütbesine kadar yükselmiştir. Bu sırada Ceride-i Havâdis gazetesinin yazı ekibine dâhil olmuştur (Çetin ve Alkan, 2011: 390). Mehmed Süreyyâ, II. Abdülhamit'in beğenilerine nail olmuş ve onun iradesiyle 7 Muharrem 1304 (1886)'te Maârif Meclisi azalığına atanmıştır (Yörür, 2017: 90). Süreyya, iki yıl mücadele ettiği ciddi rahatsızlığı sonucunda 19 Zilhicce 1326 (12 Ocak 1909)'da vefat etmiştir. Kabri Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'ndadır (Aktan, 1995: 11).

Mehmed Süreyyâ oldukça çalışkan ve gayretli bir insandı. Devlet görevleri dışında tüm vaktini Türk ve İslam tarih ve kültürünü incelemeye harcamıştır. Kendini Osmanlı dönemindeki ünlü kişilerin yaşam öykülerini ortaya çıkarmaya adanmış olan Süreyyâ, açıkça belirtmemesine rağmen başlıca kaynaklar olarak arşiv belgeleri, mezar kitabeleri ve yazma- matbu eserlerden faydalanmıştır. Biyografi türünde İbnü'l-Emin Mahmud Kemal tarafından *Tekmiletü's-Şakâ'ik* müellifi Fındıklılı İsmet Efendi ile Abdurrahmân Şeref tarafından *Kâmûsu'l-A'lâm* müellifi Şemseddîn Sâmî ile karşılaştırılan Mehmed Süreyyâ Bey, bunlardan ilkinin takdirine, ikincisinin biraz insafsız eleştirilerine uğramıştır (Özcan, 2003: 528).

Mehmed Süreyyâ'nın Eserleri

Nuhbetü'l-Vakâyi': H. 1245/M. 1829-1830 yılından itibaren devlet ileri gelenlerinin biyografilerini içeren bir eser olup iki ciltten oluşmaktadır (Yörür, 2017: 90). Mehmed Süreyyâ'nın ilk eseri olan ve 1831-1875 yılları arasında bazı Osmanlı devlet adamlarının tayin, görevden alınma ve ölüm tarihlerini aktaran iki ciltlik eserin birinci cildini 1853 yılı sonuna kadar gelen kısım oluşturmaktadır. Bahsi geçen tarihler arasında Osmanlı teşkilat ve kurumlarındaki değişiklikleri de belirtme amacı güden eserin başlıca kaynakları *Takvîm-i Vekâyi'* ve *Cerîde-i Havâdis* gibi dönemin ilk gazeteleridir (Arslan: 2020).

Târîh-i Mehmed Süreyyâ: II. Mahmut döneminden başlayıp Sultan Abdülaziz devrinin sonuna kadarki dönemi kapsayan bir Osmanlı tarihi olan eser toplam 9 cilttir (Çetin ve Alkan, 2011: 390).

Tekemmüle-i Sicill-i Osmânî: İki ciltten oluşan bir eserdir.

Zeylû'z-zeyl: Sicill-i Osmânî'ye zeyl olarak yazılan eser tek cilttir.

Mir'ât-i Târîh-i İslâm: İslam tarihine ait dört ciltlik bir eserdir.

Burhânü's-Şark veya Lugat-ı Hamse: Otuz cüz olarak yazılan sözlük Arapça, Farsça, Osmanlı Türkçesi, Çağatayca ve Tatar dili ile alakalı bir eserdir (Yörür, 2017: 390).

Bu eserlerin yanı sıra Süreyyâ'nın hadis ilmiyle ilgili olarak yazdığı El-Yakut ve'l-Lü'lü adlı bir eseri ve Secdât-ı Kur'ân adlı başka bir eseri bulunmaktadır. Roman olarak kaleme alınan *Hamîyet veyahut Merak, Sefihler, Çiftlik âlemi* ve *Gece Kuşu* isimli eserleri ve değişik konulara yer verdiği altı risalesi daha vardır. Fakat bu eserlerden sadece Sicill-i Osmânî ve Nuhbetü'l-Vekâyi'in birinci cildi basılmıştır. Diğer yapıtlarının tamamının Cihangir yangınında yandığı rivayet edilmektedir (Kurnaz ve Tatcı, 2001: 36).

Mehmed Süreyyâ'nın şüphesiz ki en bilinen ve mühim eseri "Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye adıyla da bilinen *Sicill-i Osmânî*'dir.

Toplamda 4 cilt olarak hazırlanan *Sicill-i Osmânî*'nin ilk 3 cildi İstanbul'da 1890-1893 yılları arasında, 4. cildi ise tarihsiz olarak yayımlanmıştır. Sadece 1. cildi Gültekin Oransoy tarafından "*Osmanlı Devleti'nde Kim Kimdir?*" başlığıyla 1969'da yeni harflerle yayınlanmıştır. Eserin tamamının sadeleştirilmiş basımları ise 1996'da İstanbul'da Tarih Vakfı ve Sebil yayınevleri tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Ayrıca eser 1965-1978 yılları arasında farklı zaman dilimleri içinde İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nde mezuniyet tezi olarak hazırlanmıştır (Özcan, 2003: 528).

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1899 yılının sonuna kadar yaşamış olan çeşitli meslek gruplarından pek çok insanın biyografisine yer veren *Sicill-i Osmânî*, alan araştırmacılarının başvurduğu temel kitaplardan biri olmuştur. Resmi kayıtlar, hususi belgeler ve mezar kitabeleri aracılığıyla yazılmış olan bu eser haklarında sınırlı bilgiler olan kimseler hakkında açıklamalara yer vermesi münasebetiyle önem arz eden bir eserdir (Arslan: 2020).

Sicill-i Osmânî'de öncelikle Osmanlı hanedanının erkek ve kadın bütün bireylerinden bahsedilmiş, ardından özel isimlere ve ölüm tarihlerine göre alfabetik olarak bir sistem hazırlanmıştır. Yüksek rütbeli devlet görevlileri, tarikat şeyhleri, âlimler, tarihçiler, coğrafyacılar, hattatlar, mühendisler ve matematikçilerle diğer şahsiyetlere ait yirmi bin civarında kişinin biyografisine yer verilmiştir (Özcan, 2003: 528).

Mehmed Süreyyâ'nın eserinde yer verdiği kişilere dair ad, lakap, baba adı gibi biyografik bilgilerin yanında bu kişilerin doğum yerleri, doğum tarihleri, meslekleri, nerelerde hangi görevlerde bulundukları, şayet varsa eserleri hakkında bilgiler de yer

almış ve mezar yerleri dahi belirtilmiştir. Biyografisi yazılan bazı kişilerin çocuklarına ve diğer aile fertlerine değinildiği de olmuştur (Kara, 1998: 11).

Mehmed Süreyyâ'nın yaşamı boyunca topladığı notların yalnızca bir bölümünü ihtiva eden bu çalışmasını daha kusursuz hâle getirmek ve bazı hatalarını düzeltmek istediği, bu amaçla *Tekmile-i Sicill-i Osmânî ve Zeylû'z-Zeyl* adı altında eklemeler yaptığı, fakat bunları neşredemediği bilinmektedir. Mehmed Zeki Pakalın tarafından *Sicill-i Osmânî Zeyli (Son Osmanlı Büyükleri)* adıyla on dokuz ciltlik bir zeyl hazırlanmıştır (Özcan, 2003: 528).

Gülzâr Üzerine

Mehmed Süreyyâ'nın Gülzâr ismini verdiği şiir cönkü Milli Kütüphane'nin yazmalar Koleksiyonu'nda yer almaktadır. 06 Mil Yz Cönk 129 demirbaş numarası ile kayıtlıdır ve müellif hattıdır. Eserin istinsah tarihi 1312(1893)'tür. Cönk 285 x 145mm ölçülerine sahip olup toplam 17 yapraktan oluşmaktadır. Her bir yaprakta satır sayıları değişiklik arz etmektedir. Cedid kâğıt türünde olan eser ciltsiz olup rik'a yazı çeşidi ile yazılmıştır. Eserin önceki adı için "Vâveylâ" notu düşülmüş ardından üstü çizilerek eser Gülzâr adını almıştır. Eser bir önsözle başlamakta ve içinde gazel, müstezat ve serbest türde şiirler yer almaktadır. Eserin basılmasında herhangi bir sakınca olmadığına dair iki ayrı kayıt bulunmaktadır. Her yaprakta yer alan şiirlerin altında mavi mürekkeple bir mühür basılı ise de oldukça soluk olduğu için okunamamaktadır. Cönkün ilk yaprağında "Nâzımı: Şûrâ-yı Bahriye Nizâm Dairesi Hey'et-i Tahririyesinden Mehmed Süreyyâ" yazılıdır. Alt kısımda ise bu mecmuanın basımında herhangi bir mahzur olmadığına dair notlar düşülmüştür.

Mehmed Süreyyâ cönkün ilk sayfasında kendi yazmış olduğu bir esere önemli bir zâtın yazdığı beyitten bahsetmiştir. Beyitte daha ahenkli ve güzel yazması nasihatinde bulunduğu ve bunun üzerine Süreyyâ'nın gece gündüz uğraşarak şiir yazmaya gayret ettiği belirtilmiştir. Şiirlerinin eksikleri ve hatalarının olduğunu belirten Süreyyâ, ilim erbaplarının şiirlerini eleştirel bir gözle incelemesinden memnun olacağını söylemiştir. Gülzâr adlı şiir mecmuasını Çamlıca'da yazdığını, Çamlıca'yı çok sevdiğini, adeta oradan ilham adlığını belirtmiştir. Eserin ikinci sayfasında Çamlıca'nın güzelliklerinden, doğasından, suyundan, havasından bahsetmiş ve "İşte bu Gülzâr oranın mahsulüdür." diyerek sonraki sayfada şiirlerine yer vermeye başlamıştır.

Süreyyâ'nın ilk şiiri bir gazeldir. Aruzun *Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün* kalıbıyla yazdığı 5 beyitlik gazel, sevgilinin ve güzellik unsurlarının anlatıldığı Klasik şiirin aşk konulu gazellerindendir. Şairin şiirlerinde birtakım aruz kusurları yer alsa da çok önemli hatalara rastlanmamıştır. Aynı sayfada "Gözleriñ" başlığı altında 4 beyitlik bir gazelin ilk iki beyti yer almaktadır. Bu gazelde mahlas beyte yer verilmediği görülmüştür. Gazelin kalıbı *Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün 'dür*. Bir

diğer gazel ise yine aynı kalıpla yazılan “olmaz” redifli 5 beyitlik gazeldir. Ardından şair “İnfi‘âl-i ‘Aşk” başlığı altında “ettin” redifli bir gazel yazmıştır. Klasik aşk konu bir gazel olan İnfi‘âl-i ‘Aşk, *Fe’ilâtün/ Fe’ilâtün/ Fe’ilâtün/ Fe’ilün(Fâ’lün)* kalıbıyla kaleme alınmıştır. *Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilün* kalıbıyla “Gazel” başlığı altında 5 beyitlik bir gazel daha yazan şair bu şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Yalnızca ilk şiirinde Şüreyyâ mahlasını kullandığı tespit edilmiştir.

Şüreyyâ birkaç sayfa boyunca ortalama 5 beyitlik aşk gazelleri yazmaya devam etmiştir. Bu gazeller genel itibariyle âşık-mâşuk ilişkisi çerçevesinde oluşturulmuştur. Şair cönkün 9. sayfasında “Hiṭāb” başlığı altında *Mefâ’ilün/ Mefâ’ilün/ Fe’ülün* kalıbıyla bir dörtlük yazmıştır. Bu dörtlükten sonra 7 beyitlik müstezat yer almaktadır. Şiirin başlığı “Bir Müstezād” olup *Mef’ülü/ Mefâ’ilü/ Mefâ’ilü/ Fe’ülün* kalıbıyla yazılmıştır.

Müstezâtın ardından mesnevi nazım şekli ve kafiye şemasıyla oluşturulmuş 11 beyitlik bir şiir yer almaktadır. Şair *Fe’ilâtün/ Fe’ilâtün/ Fe’ilün* kalıbıyla yazdığı kısa mesnevi diyebileceğimiz bu şiire “Bir Sefile Lisânından” başlığını vermiştir. Şiirde evvelde çok güzel olan, hayat dolu bir kızın sevdiği tarafından terk edilip perişan bir hale düşmesi anlatılmaktadır. Bu şiirin ardından başlıksız fakat aynı kızın ağzından anlatılmış 13 beyitlik bir kısa mesnevi daha yer almaktadır. Bu şiir ise *Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilün* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Cönkte son olarak başlıksız bir dörtlük daha yer almaktadır. Bu şiir de tıpkı diğerleri gibi acı çeken bir âşığın dilindendir.

Toplamda 14 adet şiirin yer aldığı Gülzâr’da 9 gazel, 2 kıta, 2 kısa mesnevi ve 1 adet de müstezat yer almaktadır. Âşıkane tarzda oluşturulan bu şiirler sade bir üslupla yazılmış ve Arapça-Farsça terkipler anlaşılır bir lisanla kaleme alınmıştır.

Şiirler içinde ilgi çekici olan, konu ve söyleyiş bakımından farklılık arz eden ve doğrudan bir kızın ağzından anlatılan “Bir Sefile Lisânından” isimli şiirdir. Mecmuanın istinsah tarihinden yola çıkarak şairin, şiirleri Tanzimat döneminde kaleme aldığı tespit edilmiştir. Tanzimat şiiri her ne kadar şekil olarak divan şiirinin devamı niteliğinde olsa da konu ve muhteva yönünden bilhassa söyleyiş tarzı bakımından gelenekten ayrılır (Uçman, 2006: 479). Bahsi geçen “Bir Sefile Lisânından” başlıklı şiirde Tanzimat esintisi hissedilmektedir. Özellikle Tanzimat edebiyatının ikinci döneminde eser veren şairler şiirlerinde ölüm, karamsarlık, umutsuz aşk temalarına sıkça değinmişlerdir. Zihniyet, mizaç, yetişme şartları bakımından birbirinden farklılık arz eden Tanzimat sanatçıları, divan şiiri nazım şekillerine bağlı kalıp aruzla şiirler yazsalar da şiirlerinin temalarında tıpkı Mehmed Süreyyâ’nın bahsi geçen şiirindeki gibi klasik şiirden farklı olgulara yer vermişlerdir (Kacıroğlu, 2009: 2153). Bu şiirin ardından gelen şiir farklı bir kalıpla yazılsa da konu olarak diğerinin devamı niteliğindedir.

Şairin şiirlerinde genel olarak *Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilün* aruz kalıbını tercih ettiği görülmüştür. Önemli bir biyografi yazarı olan Mehmed Süreyyâ’nın şiirlerinin genel olarak âşıkâne bir tarzda yazılması dikkat çekicidir. Süreyyâ’nın

dönemin yenilikçi edebiyatına kısa mesnevi türünde oluşturduğu iki şiiriyle uyduğu açıktır.

Bir sonraki başlıkta Gülzâr'ın tamamının transkripsiyonuna yer verilmiştir.

Gülzâr'ın Transkripsiyonu

[1]

Bir İki Söz

Muntelibîn-i edebden bir zât-ı Firdevs makâm "Mevlâ rahmet eyleye" bir eşerime lütfen yazmış olduğu manzûm bir takrîzde berây-ı naşihat şu beyti söylemişti:

Böyle bir 'aşr-ı ma'ârifî haşr-ı ni'met belleyip

Eyle taḥşîl-i 'ulûm sa'y it eşer tenmîkine

Evet şu beytin medlûlu fikrimde cây-gîr olduğu gibi ârzü ve iştîyâkım da munzam olarak sa'yimi artırdım, gece, gündüz çalıştım, sa'yimiñ şemeresi olarak meydana birkaç eşer koydum. Faḳat ṭabî'î ḥaṭâ ve nevâkışdan sâlim degildir. Dânişmendân-ı erbâb-ı ma'ârif taraflarında âşârımda görülecek ḥaṭâ'iyât ve nevâkışânın nazar-ı müsâmaḥa ile görülerek lütfen taḥşîhe¹ himmet buyurulur ise fevka'l-âde memnûn ve minnetdâr olurum² ve eserimi taḥşîh³ iden zât-ı fezâ'il-simâta müteşekkir olurum.⁴ Ben her şey'i öğrenmegi severim, öğrendim, bilirim diye ṭaḫra-fürûşluğu hiç sevmem. İşte bu def'a da şu Gülzâr'ı⁵ yazdım. Enzâr-ı 'umûmiyeye 'arz ediyorum faḳat buñu bana Çamlıca

[2]

yazdırdı, Çamlıca'yı da pek severim. Oranın fecrinde, şafağında, semâsında meh-tâbında başka bir leṭâfet başka bir rûḥ-nüvâzlık vardır. Evet, orası bir resssâmin fırçasına, bir şâ'irin muḥayyilesine, bir 'âşıkın ḳalbine, ḥissiyâtına başka bir tarz, başka bir ḥayâl başka bir rıḳkat başka bir ihtisâs verir. Hangi taraḫa nazarını tevciḥ etseñ yeñi bir 'âlem görüyorum zann edersin. Hele mayısa pek laṭîf olur.⁶ O kūh-ı leṭâ'if-nümûd zümür-rûd-âsâ çimenlerle örtülür. Rengârenk kır çiçekleri açılır, kelebekler uçuşur, bûlbüller, o neva-kâr kuşlar, şabâḫleyin, seḫeri istiḳbâl için rûḥ-nevâz nefḫalar, akşâm üzeri ğurûbuñ ḫüznüne karşı ḫazîn ḫazîn mersiyeleler okurlar. Bir çoban bir sürüyü önüne ḳatar, ağıla doğru giderken oṭağıñ arḫa taraḫındaki şaḫrâyı cıñlatan ḳavalını ötdürür. Şonra ḳoyunların südünü saĝar. Bu süd pek lezizdir. Ḥayâta taḫviyet verir. Çamlıca'nın şuyu, hevâsı pek mükemmeldir Ḥâşılı orası her vechle laṭîfdir. Âḫ ben orayı pek severim Hem de işte şu Gülzâr⁷ oranın maḫşûlûdûr.

Mehmed Süreyyâ

¹ taḥşîḫ ü tenḳîdine

² Çünkü ben ba'z ḫod-bîn-i nev-hevesân gibi eşerim tenḳîd olundu diye ḫiddet etmeyip o

³ tenḳîd ü taḥşîḫ

⁴ kalırım

⁵ Vâveylâ'yı

⁶ Ḥadâ'ik-i behiştten biri zannedilir.

⁷ Vâveylâ

[3]

Gülzâr⁸

Ġazel

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1Güzel sen pek güzelsin mâhıñ eñ revnaklı hâinden

Güzelsin perîlerden melekler şâh-bâinden

2Perîşân-mû kabâ-ber-düş 'azm-i gülsitân etme

Girîbân-çâk olur gül hüsñünüñ ol reng-i âlinden

3Seni bülbül görüp de gonçe zannıyla figân eyler

Güzelsin 'andelibiñ nefha-i sevdâ-me'âlinden

4Sen ol meh-pâresin kim hüsñünüñ mahmûrudur 'âlem

Güzelsin âsümânda zühreniñ reh-i de inşi'âlinden

5Şüreyyâ başlıca meftûn-ı hüsñ-i dil-peziñdir

Güzelsin mübtelâñiñ farz u taḥmîn ü ḥayâinden

Gözleriñ

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1Pertev-efzây-ı kulüb-ı 'âşıkândır gözleriñ

'Âşıka her demde biñ âşüb-ı cândır gözleriñ

2Tîr-i müjgâñiñla zaḥm açdıñ dil-i bî-çâreye

Ol sebebden mücib-i âh u figândır gözleriñ

[4]

3Nâle-kârım bülbülâsâ gül gibi ruḥsârîña

Sen melek-ḥaşletsin ammâ bî-amândır gözleriñ

4Gözlerimden nûr-ı çeşmiñ bir zamân ayrılmıyor

Gördüğüm günden beri ḥâtır-nişândır gözleriñ

Ġazel

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün (Fa' lün)

1Güzelim meh bile veçhiñ gibi tâbân olmaz

Seni kim var ki görüp 'âşık-ı ḥayrân olmaz

⁸ Vâveylâ

2Perçemiñ ebr-i şafağ dîdeleriñ necm-i seher

Şems dinmek bile ruhsârıña çesbân olmaz

3İnse hûrî vü melekler yere tanzîre seni

Kasem olsun saña anlar daği akrân olmaz

4Bu leṭâfetle cevânım seni ben ki sevdim

İltifâtıñ seniñ her 'âşıkâ âsân olmaz

5'Âşıkım 'aşkıımı sencîde-i tedkîk eyle

Bezm-i vuşlat gibi de 'âşıkâ mizân olmaz

[5]

İnfi'âl-i 'Aşk

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/Fe'îlün (Fa' lün)

1Dil-i sevdâ-zedemi hüzün ile meşhûn etdiñ

Sûz-ı 'aşkıñla benim dîdemi pür-hûn etdiñ

2Gösterip rûy-ı dil-ârâmıñı dün bâğda yine

Beni bülbül gibi gül rûyuña meftûn etdiñ

3Dağıdıp turre-i şeb-fâmıñı ruhsâr üzere

Beni bu hâl-i perîşân ile mecnûn etdiñ

4Gâh luṭfuña gehî hicrânıña dūçâr etdiñ

Melegim ey güzelim giryemi efzûn etdiñ

5Cân-güdâzı âhımı tâ 'arşa çıkartdıñ bu gice

Merhametsiz bana bilmem ki ne efsûn etdiñ

Gazel

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/Fâ'îlün

1Ey şabâ git pîşgâh-ı lâne-i cânânıma

Zülf-i şeb-günündan al bûyı meşâm-ı cânıma

2Hayli demdir ḥasret-i dîdârıyım dil-dârımıñ

Bir haber ver çâre-sâz olsun benim hicrânıma

[6]

3Rüz u şeb fecr ü şafak eşkim revân olmağdadur

Bilse cânân rahm eder bu dīde-i giryânıma

4Şerha açdı firqati gül-rüyumuñ sīnemde āh

‘Andelīb ağlar fīgān u derd-i bī-dermānıma

5Mācerā-yı ‘aşkıımı tefhīm için ta‘cīl edip

Ey şabā git pīşgāh-ı lāne-i cânānıma

Taklīd

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

1Göñlümüñ sūzānlığı ey gül ki hicrānıñdadır

Āteş-i āhım ki ey yār hecr-i sūzānıñdadır

2Firqatıñle pāre pāre oldı dil cânā seniñ

Mūcib-i qalb-i nizārım nevk-i müjgānıñdadır

3Haylī demdir nīm-nigāh-ı luṭfunuñ mehcūruyum

Girye vü feryād u nālem derd-i çeşmānıñdadır

4Vuşlatıñla kām-yāb etmez misin üftādeñi

Sevdiğim nā-şādı şād etmek seniñ şānıñdadır

[7]

5Haste-dil pejmürde-ḫāl etdi amān sevdā beni

Muhtażır bir ‘āşıkam derdim ki dermānıñdadır

Ġazel

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

1Olursa mihr-i rüyūñdan göñülde ‘aks eger peydā

Şeb-i deycūr-ı baḫtımda olur bi’llāh fer-peydā

2Eger seyr-i cemāliñden beni mehcūr ederseñ sen

Olur mānend-i şebnem dīdede biñ eşk-i ter peydā

3Beni jūlide-ḫāṭır eyledi zūlfūñle çeşmānıñ

Dil-i sevdā-zedem ‘aşkıñ ile āhlar eder peydā

4Güzelsin bir güzelsin ki güzeller hep saña ḫayrān

O ḫüsnüñçün neler bilseñ olur dilde neler peyda

Ġazel

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün (Fa' lün)

1Severim gördüğüm andan beri cānānemi ben
Severim hālet-i 'aşkı ile peymānemi ben
2Nāle-kār eyledi sevdāsı o yāriñ beni āh
'Arşa iṣāl ederim āh-ı hāzīnānemi ben

[8]

3Beni bend eyledi gīsūsuna ol meh-pāre
Ya nasıl sevmeyeyim kākül-i perşānemi ben
4Dilese cānıma kās d etmegi hiç ḥavf etmem
Ölürüm terk edemem sevgili dūr-dānemi ben
5Ne cefā-pīşe imiş hālime raḥm eylemiyor
Kime ifhām edeyim hāl-i garībānemi ben

Ġazel

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1Yine bir ruḥları raḥşān bana 'arz-ı cemāl etdi
Gönülde āteş-i sevdā nev-ā-nev iṣti'āl etdi
2Dağıtdı 'aql u tedbīrim perişān eyledi fikrim
Ḥam-ı leylisine bend eyleyip Mecnūn-miṣāl etdi
3'İzār-i alı gonce-lebleri müjgān u ebrūsu
Nigāh-ı tiri deldi sīnemi cismim ḥayāl etdi
4Temevvüc eyliyor reftār-ı nāzından o gīsūlar
Nihāl-i gülbünü yāriñ bana bilmem ne ḥāl etdi

[9]

5Tutuldum dām-ı 'aşka neylesem bilmem ne etsem āh
Bu bir sevdā ki feryād-ı dili sūziş-me'āl etdi
6Düşündükce ḥayālī dīde-i ḡam-dīdeden gitmez
Amān Yā Rab bu hālet 'āşıkı pek bī-mecāl etdi

Hiṭāb

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlün

Güzelsiñ Yūsuf'a benzer cemāliñ

Beni işgāl eder her dem ḥayāliñ

Melek-ḥaşletsin ammā nūr-ı 'aynım

Nümāyāndır nigāhıñdan celāliñ

Bir Müstezād

Mef'ûlû/ Mefâ'îlû/ Mefâ'îlû/ Fe'ûlün

1Ey ḥüsrev-i ḥübān-ı cihān āfet-i devrān

Oldum saña ḥayrān

Ey gonçe-i gülzār-ı şafā neyyir-i raḥşān

Ḥāl oldı perişān

2Sevdim seni evvel bakışında a melek-rū

Ey zülfî semen-bū

[10]

3Yağmaya verir 'aqlımı müjgān ile ebrū

Ey gözleri āhū

Ḳaddiñ ki senüñ serv ü şanevber gibidir āh

Severim anı bi'llāh

4'Aşkın ile feryād ederim şām u şehergāh

Vāh ḥālîme vāh vāh

Baḳ ḥālîme şūrîde-mişāl oldum a dil-ber

Göñlüm seni ister

5Raḥm u kerem et 'aşıkıña luṭfuñu göster

Benden bunu bekler

Nā-şād bırakma dil-i ğam-ḥārımı ey yār

Layık degil āzār

6Yoḳdur saña yoḳ ben gibi bir yār-ı vefa-dār

Ey şūḥ-ı sitemkār

Her kārımı etdin benim ey nazlı perişān

Çeşmânımı giryân
7^c İndinde meleksin yine hūrî ve perî-şân
Meh-tâb gibi tâbân

[11]

Bir Sefîle Lisânından

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1Ne idim ben ki ne hâl oldu baña
Bir çiçek böyle şolar mı 'acebâ
2Tâze bir gonce idim ben evvel
Beni tağdîş ediyordu bir el
3Penbe ruhsârım idi bûy-efşân
Ne güzeldim ne güzeldim o zamân
4Şimdi eyvâh ki perîşân oldum
Gül idim sünbül idim lîk şoldum
5Görse o hâl-i ğarîbânemi âh
' Acebâ dir mi ki: Eyvâh eyvâh
6Nerede geçdi o demler heyhât
Baña bir bâr-ı şakîl oldu hayât
7Hâni eyyâm-ı şebâbet bitdi
Beni terk etdi o zâlim gitdi
8İşte oldum o zaman zâr u zelîl
Beni kim görse diyor "İşte sefîl"

[12]

9Ağlasam yaş yerine kan akıyor
Sînemi âteş-i zillet yakıyor
10Merhamet şefkate muhtâcım ben
Ben sefîlim yine 'âlîsîn sen
11Şimdi ben zâr u nizâr u zârım

Ağlamak inlemek oldu kārım

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün (Fa‘lün)

1Bir seher şevk ile doğmuşdu güneş

Hiç olur mı anıñ envārına eş

2^c Aks-i envārı ile meşcereler

Āb-ı zerrīn gibi çağlar dereler

3Kuşlarıñ nefhaları meşcerede

Şanki söyler idi: Yārim nerede?

4Bir çiçek üzre o jāle parlar

Hangi nā-kām oralarda ağlar

5Ufkı bir penbe bulut kaplar idi

Bir güzel kız şurada ağlar idi

[13]

6Pek perīşān idi aḥvālī anıñ

Nedir amma nedir āmālī anıñ

7Görünen ‘aşk ile mālī bir ḥāl

Bakışında var idi ḥūzn ü melāl

8Penbe ruḥsārı siyāh gīsusu

Çeşm-i maḥmūru kemān ebrūsu

9Muḫtarib fikri ile pek me’yūs

Pençe-i ‘aşka tutulmuş efsūs

10Gezinir kırdā faḫaṭ āheste

Revişinden şanılr pek ḥaste

11Şafaḫı fecri temāşāyı sever

Ḥaste ḥālī ile kırlarda gezer

12Şararıp benzi lebi pek şolmuş

Onu sevdā mı bu ḥāle koymuş

Belki!

13Ben idim işte o kız ki mağrur

Beni sen eyledin adıyla mehcūr

[14]

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

Gözlerimden dökülen kaçre-i eşkim ki benim

Rûhumu hissimi efkârımı ta' dîl ediyor

O zaman hüzn-i medîd farı-ı tee'sşür giderek

Gönlümüñ vefret-i hicrânını taklîl ediyor

SONUÇ

Osmanlı toplumunda biyografik eserler, tarihî belleğin korunması ve nesiller arası iletişimin sağlanması açısından büyük bir öneme sahipti. Bu eserler, imparatorluğun zengin kültürel mirasının aktarılmasına katkıda bulunmuş ve günümüze kadar uzanan Osmanlı tarihî ve edebi araştırmalar için önemli birer kaynak olmuşlardır. Bu çalışmada 19. yüzyılın önemli nâsirlerin olan, biyografik ve tarihi eserler konusunda eserler veren Mehmed Süreyyâ Bey'in, şiir alanına da katkı sağladığı görülmüştür. Osmanlı toplumunda, önemli edebi platformlardan biri olan şiir mecmuaları, edebiyatın yayılmasında, şairlerin eserlerinin tanıtılmasında ve okuyucularla buluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Süreyyâ'nın Gülzâr isimli eseri her ne kadar cönk olarak yazılmış olsa da içerik olarak bir şiir mecmuasıdır.

Bünyesinde çeşitli türleri barındıran ve içerisinde 14 şiirin yer aldığı bu eser, Süreyyâ'nın tarihçi kimliğinin dışındadır. Mecmuada yer alan şiirlerden "Bir Sefile Lisânından" başlıklı şiir oldukça dikkat çekicidir. Klasik şiirde sevgilinin güzellik unsurlarından sıkça bahsedilir. Bu güzellik unsurları her ne kadar bir kadının güzelliğini çağrıştırıyorsa da cinsiyet belli eden sözcüklere rastlanmaz. Fakat bu şiir doğrudan bir kızın ağzından yazılmıştır.

Süreyyâ'nın şiirlerini yazdığı dönem Tanzimat edebiyatının ikinci dönemine denk gelmektedir. Yukarıda beyitlerle örnek verdiğimiz bu şiir, konu ve söyleyiş bakımından divan şiiri geleneğinin dışındadır. Dolayısıyla şairin Tanzimat şairlerinden etkilenecek bu şiiri yazdığı tespit edilmiştir. Gülzâr'da yer alan şiirlerde konu ile alakalı başlıklar bulunması da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Nitekim divan edebiyatı şiirlerinde, başlık adı altında şiir hangi nazım şeklindeyse o yazılır (gazel, kaside, murabba vs.). Tanzimat şairleri, bireysel deneyimleri, duyguları ve içsel çatışmaları da şiirlerinde işlemişlerdir. Aşk, ayrılık, özlem gibi temalar, Tanzimat şairliğinin önemli unsurları arasında yer almıştır. Bu şiirde de umutsuz bir aşka düşen bir kızıdan bahsedilmektedir. Muhteva olarak klasik şiirden yer yer farklılık arz etmektedir. Tıpkıbasımda görüleceği üzere sayfa üzerinde rakamlar bulunmaktadır.

Bu çalışmada şairin yazdığı önsöz esas alınarak bir numaralandırma yapılmıştır. Şairin üzerini çizip yeniden yazdığı kısımlar dipnotta verilmiştir.

Divan şiirinde nazım ve nesir, edebiyatın farklı türlerini temsil ederken, her ikisi de dilin gücünü kullanarak duyguları, düşünceleri ve hikâyeleri ifade etme amacını taşırlar. Bu çalışmada nesir konusunda önemli eserler veren Süreyyâ'nın, Gülzâr isimli şiir mecmuasından yola çıkarak nazım alanında da çalışmalar yaptığı, şiirlerinin çoğunda divan şiiri esintilerinin bulunduğu, kısa mesnevi tarzında oluşturduğu şiirinde ise konu bakımından Tanzimat edebiyatından etkilendiği tespit edilmiştir. Çalışmamızın alan araştırmacılarına katkılar sağlamasını temenni etmekteyiz.

KAYNAKÇA

Aktan, Ali (1995). *Mehmed Süreyyâ Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*. İstanbul: Sebil Yayınları.

Akyıldız, Ali (2017). "İnsanı Yazmak: 19. Yüzyıl Osmanlı Biyografi Yazıcılığı ve Problemleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*. S. 50. s. 219-242.

Arıker, Samet (2015). "Osmanlı Tarih Yazıcılığı". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S. 8. s. 199-217.

Arslan, Mehmet (2020). *Mehmed Süreyyâ*. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<https://tees.yesevi.edu.tr>: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sureyya-bey-mehmed-sureyya> [Erişim Tarihi: 25.11.2024].

Çetin, Kamile - Alkan, Sevim (2011). "Sicill-i Osmânî'de Yer Alan Ispartalı İlim Adamları, Devlet Adamları ve Şeyler". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 30. s. 387-407.

Kacıroğlu, Murat (2009). "Bir Bunalımın Anatomisi: Tanzimat Şiirinde İnanç Krizleri". *Turkish Studies*. S. 4. s. 2127-2156.

Kara, İsmail (1998). "Sicill-i Osmanî" *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler TDEA*. C. 8. İstanbul:Dergah Yayınları.

Kırmızı, Abdülhamit (2013). *Otur Baştan Yaz Beni*. İstanbul: Küre Yayınları.

Kurnaz, Cemal-Mustafa Tatçı (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî-Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. İstanbul: Bizim Büro Yayınları.

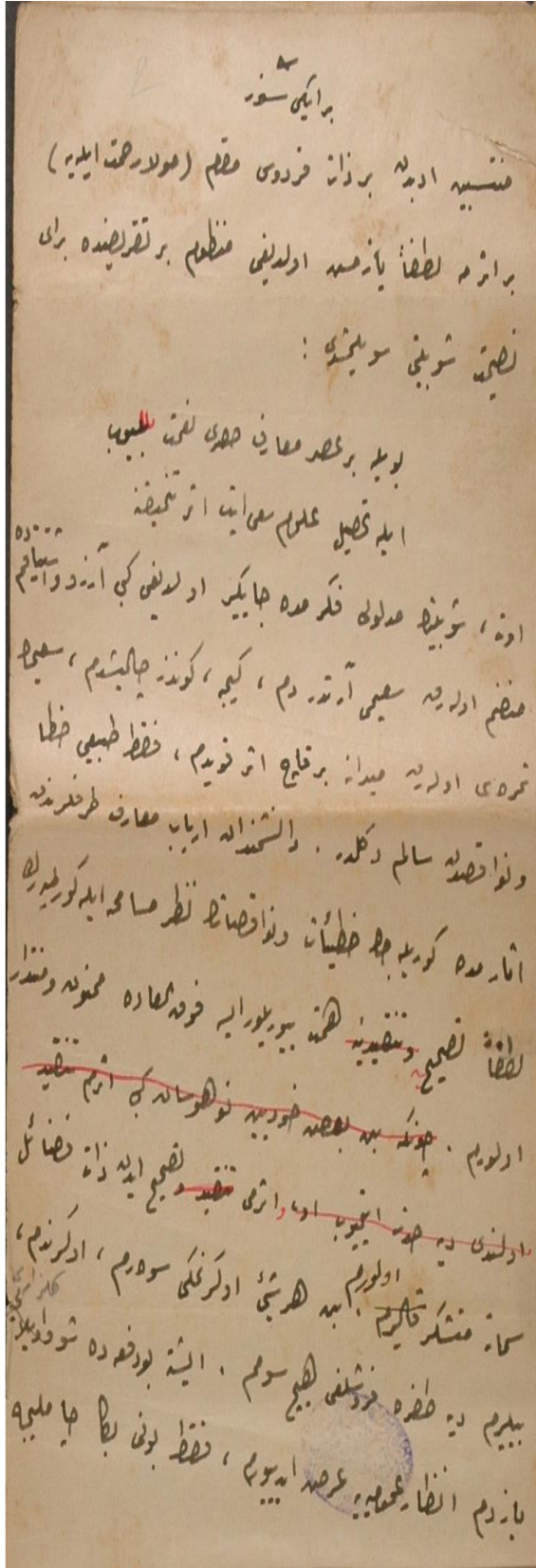
Özcan, Abdülkadir (2003). "Mehmed Süreyyâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 28. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 527-529.

Uçman, Abdullah (2006). "Tanzimat'tan Sonra Türk Şiirinde Değişme ve Yenileşmeler Üzerine Bir Deneme". *Türklük Bilimi Araştırmaları*. S. 19. s. 477-488.

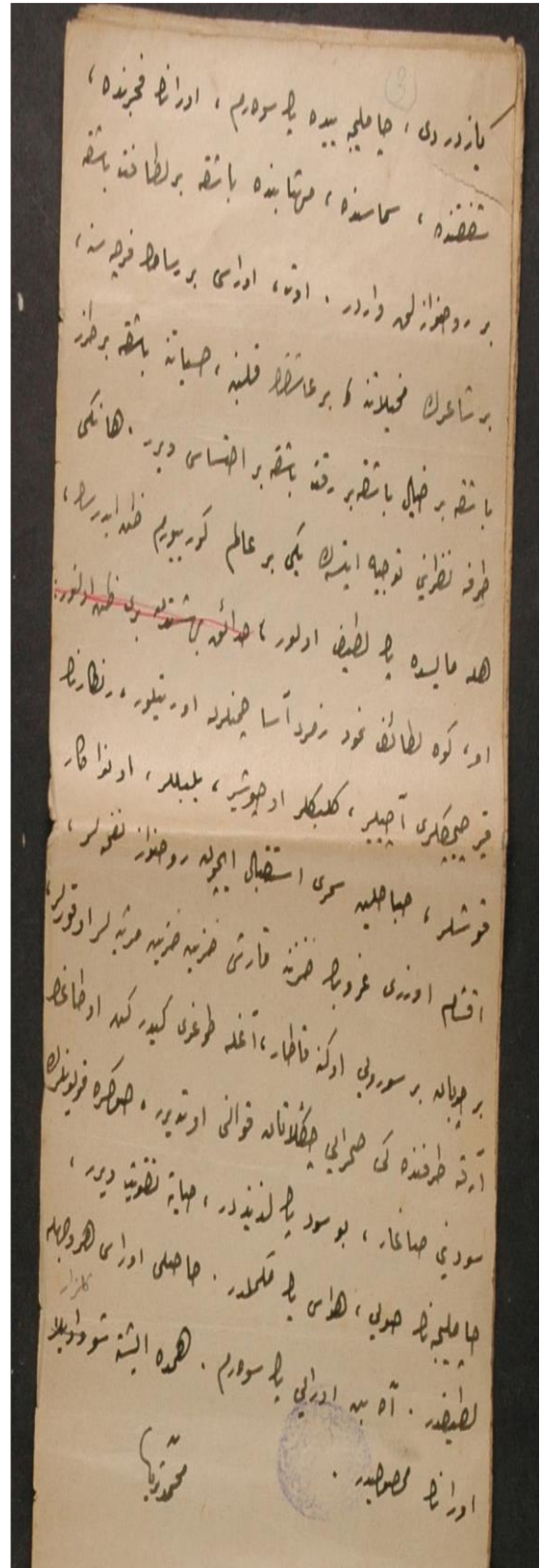
Yörür, Ali (2017). "Mehmed Süreyyâ'nın Kaleminden Bosna-hersekli Şairler". *Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi*. S. 3. s. 89-99.

Gülzâr'ın Tıpkıbasımı

[1]

[2]

[3]

۱
 کز
 ۴
 ۶
 غزل
 کوزه! سه یه کوزه ماهه اک رونقی حاله
 کوزه سه بربرده ، مقلد شاهانه
 برینه مو ، قبا بر دسه غم کلانه اتمه
 کربانه چاک ادور کل ، سنکله اول زله آله
 نی بیل کوردیه غمی فنیله ققانه ابد
 کوزه غنیلک نقره سودا مالانه
 سه اول مرپاره سه کیم سنکله معویه عالم
 کوزه آسمانه زهده نه ده انشالنه
 (ثبا) باشیم مقلد سه دلبز برکه
 کوزه مبتدک فرسه دغیمه دخیالنه
 کوزلک
 برنوا فرای قلوب عاشقانه کوزلک
 عاشق هدرده یه آشوب جانده کوزلک
 برنوا نکل زغم آیدک دل بیاره یه
 اول سینه معصب آه و فغانده کوزلک

[4]

۵
 ۷
 ناله یم بیل آساکل کج رضایه
 سه مده فضاقله امانده کوزلک
 کوزلریده نور چشم بر زمانه ابرویه
 کوزلریم کوزلر یه خاطر نشانده کوزلک
 غزل
 کوزهلم! سه بیل دجه کج تابانه ادلار
 نی کیم دار که کورجه عاشق جیرانه ادلار
 برجه ابرشقه ، دیده لک غم کور
 شس دینه بیل رضایه جیرانه ادلار
 اینده هوید مقلد بره نظیره نی
 قسم ادوره طاهر دخی آقرانه ادلار
 بولغانده جوفم نی به که سودم
 الشقایه نه هر عاشق آسانه ادلار
 عاشق عشق سجیه ندقیه اهل
 بزم وصله کج ده عاشق مینانه ادلار

[5]

۶
انفکد عاشقانه
دل سودا زده می خیزد اید مشکونه ایندک
سوز عشق کله بنم دیده می بر خیزد ایندک
کو شرب روی دلدار مکی دونه باغچه ینه
بی بیل کبی کل رویک مضمونه ایندک
طالعید طره شفا مکی رضاء اورده
بی بومال پرشانه اید مجنونه ایندک
ماه لطفه کره هجرانده رد چاره ایندک
ملکم، ای کوزه لم کریم می افزوده ایندک
جانکاز آهلی تا عرشه جفا نده بویکیم
مرحمتز بجا بیستم که نه افسوسه ایندک
غزل
ای صبا کیند بیضا لانه جانانه
زلف شکوننده آل بویک مشم جانم
خوبی دمد حسن دیداریم دلداریم
بر خیزد چاره ساز اوسه بنم هجرانم

[6]

۷
روز شب و خجسته اشکم روانه ازلده در
بیم جانانه هم اید بد دیده کربانم
شرم آهلی خرقی کل رویک سینه مده آه
عنه لب انقدر خفانه و درر بیدر مانم
ماجرای تحقیقی تقریم ایوبه تعجیل اید
ای صبا کیند بیضا لانه جانانه
تقلید
کو کله سوزانفی ای کل که هجرانده در
آتش آهلی که ای یا هجر سوزانده در
فرق کله باره باره اولدی دل جانان سنه
موجب نسب نزارم نون مده مانده در
خوبی دمد نیم نگاه لطفه محبوبیم
کریم و فریاد دندلم درر جیشانده در
دستکده کامیاب اینم میده افشاره کی
سود بکم ناشادی شاد انجیل نه شانه در

[7]

۵
 خفته دل بزم مرده حال آینه اماده سودا بی
 گفتار بر عاشقم دردم کم در مانده در
 غزل
 اولور سه مهر در بکده کوکله عکس اگر پیدا
 شب دیمو بختده اولور باه فریدا
 اگر بر حال کده بی مهر ایدر سکمه
 اولور مانند شبنم دیده ده بی اشته تریدا
 بی دولیده خاطر ابدی زلفه چشمان
 دل سودا زدهم غرق ایدر آه ایدر پیدا
 کون سده بر کون که کونلر هب سها کجانه
 ادر صغیر ندر بیک اولور دله ندر پیدا
 غزل
 سویم کور دیکم آند بی جانان من به
 سوزم هکله عشق ایدر بجان من به
 ناله کار ابدی سودا اوبار بی آه
 عرش ابدی ایدر آه خزان من به

[8]

۶
 نه بند ابدی کیسونه اول مرپاره
 یا فصل سوزیم طاقی بر شانه من به
 دیدم جانم قصه انجمنی هیچ خور انجمن
 اولور سه مهر در بکده کوکله عکس اگر پیدا
 شب دیمو بختده اولور باه فریدا
 اگر بر حال کده بی مهر ایدر سکمه
 اولور مانند شبنم دیده ده بی اشته تریدا
 بی دولیده خاطر ابدی زلفه چشمان
 دل سودا زدهم غرق ایدر آه ایدر پیدا
 کون سده بر کون که کونلر هب سها کجانه
 ادر صغیر ندر بیک اولور دله ندر پیدا
 غزل
 نه بر خور خفته با عرصه حال آینه
 کوکله آند سودا نونو استغای آینه
 طاقه عقل دندیریم ، پشانه ابدی قلم
 قلم لیلین بند ابدی مجنونه عقال آینه
 عذرا ای غنچه لعلی ، مرطبه و ابروی
 نگاه تری دله سینه من جسم خیال آینه
 قنوج ابدی قنار نازنه ادر کیوسر
 ناله کلبی بایک با بیکم نه حال آینه

[9]

۷
خوندم رام قفسه نعلیم بهیم نه ایتم آه
بوبر سودا که فریاد دی سوسه مال ایندی
دوشونکه خیالی دیده غمخیده ده کیندی
امانه بیاید برهان عشق بلبل مجالی ایندی
فطاب
کوزیل یوسف بکتر جمال
بنی اشقل ایدهر دم خیال
ملک فضله امانه عجم
غایانه زاهدده جلدن
برستد
ای صرد فربانه جهان آفت درانه
اولم طاهرانه
ای غنیم کز صفا نیر زشانه
مال اولدی پربانه
سودم نی اولد باغشیره آملارد
ای زلفی سنجو

[10]

۸
نغمه دیر عقیق مشکله ابد ابد
ای کوزری آهو
فدک که نه سرو دهنوبر کسید آه
سودم آخی با ۴
عقده اید فریاد ایدیم شمع دسکراه
واه عالم داه داه
بانه عالم سوزیده مثل اولم آدبر
کوکلم نی ایندی
رمح درم ایندی عشقه لطفی کوثر
بنده ک بونی بکدر
ناشار برافرو دل غمخوایی ای با-
لا بیکل آزار لایحه دکل
یوسف طاهر به کجی بریا دفاد-
ای شوخ ستقا
هوا بیتی ایندی نیم ای نازی پربانه
هیثمائی کرانه
غمخنده ملکه بنده صوری دیرم شانه
مرتاب کجی تابانه

[11]

۹
برخیه ساندن
نه ایدم به که نه هک اولدی بجا
برخیه بودیه صودیه عجا
نایه برخیه ایدم به اول
بی تقدیر ایدیه دی برال
ینیه رضایم اید بوی افشانه
نه کوزلدم نه کوزلدم ادرمانه
شوی ایوانه که پرشانه اولدم
کل ایدم سئل ایدم به صودیه
کویسه ادرمانه غریبانیه من آه
عجا دیریه که: ایوانه ایوانه
زهره کجی ادرمانه لهرمانه
بجا بر با- تقیل اولدی صبا
لهانی ابایی شبا بختی
بی ترک اید ادرمانه کبک
ایته اولدم ادرمانه نه در ذلیل
بی کیم کویسه دیور- «ایته فصل»

[12]

۱۰
اغلام یاسه بریه قانه آقو-
سینه می آتیه زلت باقو-
مرصه شفقه منایم به
به فصلیم به قالیله
سوی به ناز و نزار دایم
اغلامه ایدیه اولدی کایم
* *
بر سر شوه ایل طوغتی کونیه
بهم اولدی می آله افغانیه
عکس افغانی ایل مشبه
آبه نه به کبی جانم دره
فوشور لغری مشبه
صبا نه سولیر ایدی: یارم زهره
برخیه ادرمانه ادرمانه یارلا-
هانکی ناکام ادرمانه اغلام-
افقی بریه بطوط قایلده اید
بر کوزل قیز شواره اغلام ایدی

[13]

۱۱
به پشانه اید احوای آنک
نده امانده آملای آنک
کدینسه عثوه ابله مالی بر حال
باقیبنده دار اید خرنه و ملال
ینده رخساره سیاه کیوس
چشم مخموری کمانه ابروی
مضطرب فکری ابد به ما بوس
ینجه عثوه طونجه اخوس
کزینیر خیره فقط آهسته
روشنده صابنیر به خسته
نفسه، فخری غماشی سده
خسته های اید خیرلرده کز
صدا به بکری بی به صولمه
آنی سورا می بود عالم فوجیه
بلکه !
به ایم ایسته ادبیز که مفدوره
نی سه ایله ادبیه مجبور

[14]

۱۲
کوز رنده دوکیبه فطره اشکم که نیم
ردعی، صسی، افکارسی نقیل ایدیه
اوزمانه قرنه مدیر، خط تاثر کیده
کوکله دفتر هجرانی نقیل ایدیه